חשיבות אמירת "שמע ישראל" וכו' ב' פעמים ביום

[במפגש יוסף ואביו אחרי 22 שנה, איך הגיב יעקב, באופן תמוה]

[א] וַיֶּאְסֹר יוֹסֵף מֶרְכַּבְתּוֹ וַיַּעַל לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל אָבִיו גֹּשְׁנָה וַיֵּרָא אֵלָיו וַיִּפֹּל עַל צַוָּארָיו **וַיֵּבְךְּ עַל צַוָּארָיו** עוֹד: (בראשית מו, כט).

מי בכה? עונה רש"י: "אף כאן הרבה והוסיף [יוסף] בבכי יותר על הרגיל. אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף, ולא נשקו. ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע".

מוזר מאד. אחרי 22 שנה שלא ראה את בנו אהובו, והרי היה מתאבל עליו במיוחד כל השנים ההן, לא היה לו זמן אַחֵר לקיים מצוה זו? או יקדים לקרוא או יאחר לקרוא. מדוע בחר יעקב דוקא רגע זה לקרוא קריאת שמע?

עונה על כך מהר"ל (גור אריה, שם):
"אמנם יש לדעת ענין קריאת שמע שהיה קורא, ובזה יתורץ מה שלא היה קורא יוסף קריאת שמע. לפי שכאשר בא יעקב וראה את יוסף בנו מלך, באו בלבו אהבתו ויראתו של הקב"ה, איך מדותיו הם טובות ושלימות, ומשלם שכר טוב ליראיו. וזהו מדת החסידים [כ]אשר יקרה להם טוב, מתדבקים אל הקב"ה על הטובות והאמת שעשה עמהם. וזהו קריאת שמע, שבו נזכר ייחוד מלכות שמים (דברים ו, ד) ואהבתו (ו, ה). וראוי היה לקרות קריאת שמע כאשר בא אליו יוסף, אחר הצער הגדול אשר היה לו בעבורו, ועתה רָאָה אותו מלך, היה אוהב את הקב"ה אשר עושה לו זה, וקבל מלכותו ואהבתו **<u>ויראתו</u>**, וזהו נכון למבין".

מה שאמר מהר"ל כי בעת ההיא מקבלים אנו על עצמנו "מלכותו" ית', מובן מהמלה "אלוהינו". וענין "אהבתו", מובן שהרי ממשיכים אנו "ואהבת את ה' אלוהיך". אבל כיצד מצאנו כאן אזכור של יראתו? אמנם יש בפרשה שניה גם עונשים על חטאים, ואחד מהם "ואבדתם מהרה" אבל קשה לומר שיעקב עבד את הקב"ה מתוך יראת העונש. כי היראה ההיא נאמרה לכלל הציבור, כי פרשה שניה היא בלשון רבים. לא כן פרשה ראשונה, לשון יחיד.

אלא לפי הסברו של הרמב"ם, התשובה גלויה לעיניים. בתחילת ספרו "משנה תורה" כתב הרמב"ם:
(א) יסוד היסודות ועמוד החכמות לידע שיש שם מצוי ראשון, והוא ממציא כל נמצא. וכל הנמצאים משמים וארץ ומה שביניהם, לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו:

(ב) ואם יעלה על הדעת שהוא אינו מצוי, אין דבר אחר יכול להמצאות:
(ג) ואם יעלה על הדעת שאין כל הנמצאים מלבדו מצויים, הוא לבדו יהיה מצוי. ולא יִבָּטֵל הוא לביטולם, שכל הנמצאים צריכים לו, והוא ברוך הוא אינו צריך להם ולא לאחד מהם, לפיכך אין אמיתתו כאמיתת אחד מהם:
(ד) הוא שהנביא אומר "וה' אלוהים אמת" הוא לבדו האמת, ואין לְאַחֵר אמת כאמיתתו. והוא שהתורה אומרת "אין עוד מלבדו", כלומר אין שָׁם מצוי אמת מלבדו כמותו: [עכ"ל].

כל זה גנוז במלת [ה'] "אחד". כלומר הקב"ה הוא בלבד המציאות האמיתית, ואנו כולנו מציאות חולפת ועוברת, מציאות שבעוד כמאה שנה לא נהיה כאן, ובעוד זמן אחר כך לא יהיה נודע כלל לאף אחד בעולם שהיינו כאן, ומה פעלנו ומה השגנו. כולנו כאבק פורח, ורק הוא ית"ש הקיים האמתי והמוחלט.

כיון שכן, אוטומטית תופש האדם ב"יראת הרוממות", הידיעה שהקב"ה הוא לבדו אמת-מוצקה ללא שינוי, ולדבריו צריכים אנו לציית, כי אנו כולנו בטלים ומבוטלים מולו. וכאשר חושבים כך, זאת היא "קבלת עול מלכות שמים" באמת. [היראה בעת קריאת שמע מוזכרת בזוהר ח"א דף יב]

והנה במסכת ברכות (יג,ב) הבטיחו חז"ל כי המאריך באמירת מלת "אחד" מאריכין לו ימיו ושנותיו. מה הוא ביאור הלשון הכפולה "ימיו ושנותיו"? אלא מצאנו ביאורו ב"בן יהוידע" על אגדות התלמוד (ספרו של מחבר "בן איש חי") שם מסביר כי "ימיו" הם איכות החיים, [כמו שיהיה האדם שבע-רצון, שמח בחלקו, בריא ומצליח] ו"שנותיו" הם הכמות, שימות רק בגל זיקנה גדולה.

הרב שריה דבליצקי הסביר הענין. מי שהוא מאריך במחשבה שהקב"ה הוא עיקר העולם, הוא בסיס העולם, הוא לב העולם, יושב במנוחת נפש על כל מה שיארע לו [וכדברי "חובות הלבבות" בשער הבטחון, פרק שני]. ממילא אין לו מצוקות לב, מה שחז"ל הודיעו כי "אנחה" שוברת חצי גופו של אדם (ברכות נח,ב) וגם אמרו שאל יכניס אדם דאגה בלבו. כי גְּבָרִים גיבורים קיצרו את ימיהם מפני דאגות קשות (סנהדרין ק,ב). ואז "ימיו ארוכים", אינו קָץ בהם, אינו זועק "בבקר תאמר מי יתן ערב, ובערב תאמר מי יתן בקר" (דברים כח,סז) כלומר שמצפה שיעבור הזמן מהר. וכתוצאה מכך אם הוא בריא ברוחו, יאריך גם שָׁנִים. כי הדאגה והיגון מזיקים ללב, לכליות וללחץ-דם גבוה, כידוע לרופאים גם היום. אבל המצהיר בכוונה מושלמת מלת "אחד" לפי פירושנו הנ"ל, זוכה לשלוות-נפש ו"אריכות ימים ושנים".

*

[ב] דברים רבים אמרו לנו חז"ל על מעלת אמירת "שמע ישראל". בזוהר (ח"ב דף קלט, ב) אמרו שהקורא בכוונה הראויה, זה נחשב לו כאילו קיים כל התורה כולה.

[ג] כל מי שקבוע בארץ ישראל ומדבר בלשון הקודש... וקורא קריאת שמע בבוקר ובערב, יהא מבושר שבן עולם הבא הוא: (ירושלמי, שקלים, סוף פרק ג).

[ד] ילקוט שמעוני, על דברים ו:
[אמר הקב"ה] "וגלוי וידוע לפני שבית המקדש עתיד ליחרב, ומכאן ואילך אי אתם יכולין להקריב קרבנות, אלא מבקש אני תמורתן של קרבנות 'שמע ישראל' בבקר, 'שמע ישראל' בערב, ועולה לפני יותר מכל הקרבנות".

[ה] ובזכות אמירת "שמע ישראל" אנו נוצחים את אויבינו במלחמה (מסכת סוטה מב, א). "רבי שמעון בן יוחי אמר להן הקב"ה לישראל אפילו לא קיימתם אלא קריאת שמע שחרית וערבית, אי אתם נמסרין בידם".

[ו] "לא חרבה ירושלים אלא על שביטלו בה קריאת שמע שחרית וערבית" (שבת קיט, ב). שמא זה קשור לנאמר לעיל סעיף ה, שאילו היינו דבקים בהבנת משמעות "שמע ישראל" לא יוכלו אויבינו נגדנו.

[ז] וכן יש במשמעות מלת "שמע" לקבץ יחד, לקרוא לכולם, לקרוא לכל הנמצאים בקרבנו לשמוע אמיתה זו. "וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת הָעָם וַיִּפְקְדֵם בַּטְּלָאִים" (שמואל-א טו, ד). עוד יש בענין "שמע" להבין המשמעות של הדברים, "דַּבֶּר נָא אֶל עֲבָדֶיךָ אֲרָמִית כִּי שֹׁמְעִים אֲנָחְנוּ" (מלכים-ב יח, כו) לא רק לומר במס-שפתיים. ראו דברי רמב"ם, הבאנו בצילום בסוף הסרטון.

[ח] פסוק זה הוא הראשון שמלמדים את התינוק לבטא, כשמתחיל התינוק לדבר (שו"ע יו"ד רמה סעיף ה, ע"פ סוכה מב,א). ומפורסם שזה הוא המשפט האחרון שאומרים יחד עם הגוסס למות בעת הסתלקותו (חיי אדם, סוף כלל כ"א).

ולכן גם אנו צריכים להתחזק לקרוא פרשיות "שמע" בעונתן, וכן לכוין בהם כמה שרק נוכל, כי הם יסוד הדת. כל הטובות המגיעות אלינו, קבלנו על ידי השגחתו הנפלאה המתבטאת "ה' אלוהינו". וכל זה למדנו ממעשה של יעקב אבינו, כי גם

כאשר לבו היה מלא באהבת בנו, והתרגשותו הגיעה לשיא, עדיין שלט בעצמו לרכז את מחשבותיו, להעביר כל האהבה שבלבו, כל שמחתו, כל דבקותו, אל בורא עולם שעשה לו כל הטובה הזאת והוא המקור לכל! ונדע כך גם אנחנו, איש איש והטובות שהקב"ה גמל לנו.

ההלכה היא כי בעת אמירת אחד צריכים לכוין שהקב"ה הוא מלך על כל ארבע כנפות תבל, וגם בשמים ובארץ, ששה כיוונים. הוסיף רבנו "חפץ חיים", לא לשכוח, צריכים להמליך אותו גם על עצמנו, שאנו באמצע כל המערכת הנ"ל. הוא המלך, ועלינו לשעבד לו את כל שאיפותינו מאמצינו ודעתנו.

כתב הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ב פרק כט): "כי האמונה בה', והשמחה באותה אמונה, שני מצבים לא ייתכן שיסורו ולא ישתנו לעולם מכל מי שהושגו לו".

ובלי שידע על כך, כיוון רמב"ם לדברי זוהר (ח"ג רלו,ב) – "כל מאן דמייחד יחודא דא בכל יומא, חדוה זמינא ליה מלעילא". [אותיות ש"מ של שמע, ואותיות א"ח של אחד, ביחד הן "אשמח". "אנכי אשמח בהשם!" (תהלים קד, לד)].

ביאורו של מורי הרב שמואל דביר לענין הבנה עמוקה בקריאת שמע. הבין אז יעקב אבינו את שליטת הקב"ה בכל מאורעות ההיסטוריה. ה' הוא אחד, המאחד את כל פרטי ההתרחשויות עד שמתגלה לכולם שיש להם תוכנית וייעוד. אין מעשי ההיסטוריה הפקר, אלא הקב"ה משגיח ופוקד ומנהל לשם מטרה מסויימת! "אלוהינו" אלוהי ישראל, לשם ענין שהוא אחד!

כתב החזון איש (אגרות, ח"א אגרת ל"ו) "אין כל עצב בעולם למי שמכיר אור האורות של האמת!"

אשרינו! מה טוב חלקנו, מה נעים גורלנו, ומה יפה ירושתנו.